

Еривако

Науковий щоквартальник
№3 (15) (липень-вересень)
Том 1

Київ-Миколаїв
2016

ЗМІСТ

Археологія

Хмелевський Дмитрій Западна часть северной оборонительной линии римской цитадели в Ольвии (Західна частина північної оборонної лінії римської цитаделі в Ольвії)	5
Янов Дмитро Османські дирхеми, онлики та бешлики у колекції Одеського Археологічного музею	11

Історія України

Маслійчук Володимир Потреба у шляхетській освіті. Вихідці з України у Сухопутному кадетському корпусі часів Розумовських (1740-ві – 1764 рр.)	17
Стецик Юрій Реформаційний декрет протоігумена Інокентія Матковського (02.07.1781 р.) як джерело до вивчення чернецтва Уманського василіанського монастиря	22
Вовчук Людмила Участь грецьких консульських представників у громадському житті Південної України (XIX – поч. XX ст.)	28
Тацієнко Віталій Забезпечення житлом православного парафіяльного духовенства Київської єпархії у другій половині XIX – на початку XX ст.	32
Муха Дар'я Ідея самостійності української держави у теоретичній спадщині В. Липинського	38
Тригуб Олександр Єпископ УАПЦ Антон Гриневич (1875-1937 рр.)	44
Оніпко Тетяна Доброчинна діяльність споживчої кооперації УСРР в українському селі у 20-ті рр. XX ст.	52
Доценко Віктор Використання періодичної преси при здійсненні пропаганди в Україні у 1920-х – 1930-х рр.	57
Хрящевська Людмила Причини, динаміка еміграційних потоків з України та соціально-демографічна характеристика мігрантів у 90-х роках XX ст.	62

Всесвітня історія та міжнародні відносини

Магась-Демидас Юлія Боротьба принципів централізму та децентралізації у розвитку кооперативного руху на II Всеросійському кооперативному з'їзді 1913 р.	68
Срібняк Ігор «Високе і земне»: приватне життя полонених старшин УГА у таборі Тухоля (Польща) у 1921 р.	74
Михайлюк Марина Ванзейська нарада: учасники, основні питання, рішення	79
Власова Альона Вплив жіночого руху Франції на розбудову демократичного суспільства (1968-1974 роки)	84
Глазов Данііл Мультикультурна Європа в умовах міграційної кризи 2015 р.	89
Недбай В'ячеслав Зовнішньополітична стратегія Таїланду після військового перевороту 2014 року	95

Історіографія, джерелознавство та спеціальні історичні дисципліни

Трубчанінов Сергій Історична географія як дослідницьке поле для учених Півдня України (XIX – початок XX ст.)	99
Сиченко Ірина Питання сільськогосподарської кооперації у працях професора В.Г. Бажаєва	106
Тютенко Роман Листи хорунжого УСС Миколи Опоки до Ростислава Заклинського як джерело до вивчення повсякдення офіцерів Галицької Армії	112
Рак Юлана, Казаков Геннадій Історіографія судноплавства в Азовському морі (дореволюційний і радянський період)	117
Юценко Петро Легальність і сакральність влади князя у сучасній історіографії	123

Сторінка рецензента

Марчук Василь Нове джерелознавче дослідження: Шологон Л. І. Джерела з історії національно-культурного руху українців Галичини (1848-1914 рр.). Монографія / Лілія Іванівна Шологон. – Івано-Франківськ: Симфонія-форте, 2015. – 460 с.	129
--	-----

УДК 94 (477+438).323

**«ВИСОКЕ І ЗЕМНЕ»: ПРИВАТНЕ ЖИТТЯ
ПОЛОНЕНИХ СТАРШИН УГА У ТАБОРІ ТУХОЛЯ (ПОЛЬЩА) у 1921 р.****Ігор Срібняк**

Київський університет імені Бориса Грінченка
Україна, 04053, м. Київ, вул. Бульварно-Кудрявська, 18/2
e-mail: i.sribnyak@gmail.com

Про різні аспекти життєдіяльності (режим утримання, умови перебування, культурно-освітня діяльність тощо) полонених вояків УГА у таборі Тухоля існує досить розлога історіографія, при чому як польська [1; 6; 7], так і українська [4; 5]. Справа дійшла і до кооперації зусиль істориків двох країн, завдяки чому світ побачили й їх спільні розвідки [2; 3]. Першоджерельне значення мали опубліковані у Торуні (Польща) у рамках серії «*Obózy jeńców i internowanych na ziemiach polskich, 1914-1924*» збірки документів і дослідницьких матеріалів у трьох томах, які містили важливий фактологічний матеріал про обставини перебування вояцтва УГА у згадуваному таборі [8].

Між тим – окреслена у статті проблема належить до числа практично невивчених в українській історіографії, бо майже завжди приватні, й здебільшого – приховані сторони перебування полонених вояків УГА у згадуваному таборі опинялись поза увагою сучасних дослідників таборового простору українського вояцтва у Польщі. Але потреба комплексного вивчення всіх проявів життя та діяльності таборової громади полонених українців вимагає цілісної реконструкції «життєвого ландшафту» таборян, молодість і витривалість яких дозволяла долати будь-які складнощі тимчасової ізоляції за дротами. Цим власне й обумовлена актуальність статті, а її метою є об'єктивне відтворення всіх проявів таборового повсякдення полонених старшин УГА у Тухолі.

Концентрація полонених вояків УГА у таборі Тухоля почалась у травні 1920 р., а у момент найбільшого наповнення табору (кінець червня) у ньому перебувало 2135 полонених стрільців і старшин. Через втечі полонених влітку 1920 р. та звільнення окремих їх категорій восени 1920 р. за рішенням польської влади – на початок лютого 1921 р. у таборі залишилось близько 190 старшин УГА і 30 стрільців [9]. Фактично 1921-1922 рр. стали фазою поступової ліквідації табору, але для тих його мешканців з числа полонених старшин, які залиша-

лись тут тривалий час – нагальною проблемою завжди було створення собі прийнятних умов існування.

Як зазначалось у таборовій хроніці, після складної зимової пори життя полонених дещо внормувалось на початку березня, коли погода змінилась на краще, ставши насправді весняною – «через всі дні ясно, соняшно і навіть почасти тепло», тому полонені більшу частину свого часу почали проводити на дворі. Старшини «гуляють (себто по нашому проходять)», другі читають, інші видумують часами ігри та біганину» [10]. На початку березня з табору було звільнено 13 осіб з числа полонених, але – як це не парадоксально – не всі таборяни поспішали залишити Тухолю. Справа у тім, що у таборовому шпиталі працювали молоді медсестри, які привертали увагу декого з полонених старшин УГА. Як це часто трапляється, життя брало своє і в несприятливих таборових умовах – між ними виникали симпатії та романтичні відносини.

Відтак не слід дивуватись тому, що двоє українських старшин (поручники П. Гнатюк і І. Бриляк), які перебували на лікуванні у шпиталі – відмовились залишити табір, бо перший лікувався у шпиталі на гроші, які були надіслані його рідними, а другий «*mióto szczę jest chorým*» (повз бажання є хворим. – *авт.*). Однак справжньою причиною їх пролонгації перебування у таборі, як повідомляв невідомий таборовий хроніст, було інше, а саме «любов» з сестричками», які працювали у шпиталі. Небажання цих старшин звільнитись з табору спонукало згадуваного хроніста патетично зауважити: «О іронія судьби! З неволі не хочеться їм їхати!» [11].

Решта полонених шукала собі розради в іншому – 10 березня 1921 р. весь загал таборян відзначив день пам'яті Т. Шевченка (цей день був оголошений неробочим). Щоправда, саме «свято [...] в тіснішій гуртці наших полонених відбулося тихенько»: старшини зібрались ввечері в одній з землянок, відспівали «Заповіт», також були відчитані поезії Кобзаря, виконано

національний гімн. З нагоди свята було проведено збірку коштів на видавничий фонд «Учитеся, брати мої» (загалом було зібрано 5508,5 марок польських (далі – м.п.)) [12].

Режим утримання полонених у цей час був суттєво лібералізований, і хоча харчування полонених не було поліпшено, а «палива маєтсья трохи» – і тільки завдяки тому, що його розподілом завідували обрані представники полонених українців – тим не менш зміни на краще давали підстави таборовому хроністу стверджувати, що «життя в нинішні дні дещо відрадієніше колишніх зимових днів». Для освітлення бараків увечері старшини купували собі свічки та мали можливість довший час читати.

Але головним заняттям у ці години для полонених були не книги: «Вечері минають скоро при гутірці в «Рідній Корчмі» за пляшкою пива чи чаю при [...] преферансі чи партії в шахи мене не раз і ніч». З огляду на це наступний день починався у полонених досить пізно – «о год. 11 перед полуднем [...], а найчастіше – бо властиво коло 1 пополудні – тоді, коли бочка з зупою (супом – *авт.*) димить перед дверми». Після обіду полонені «чепурились до пізнього пополудня», опісля й «заглянути на світ треба», вечеря і «вечір-гутірка, співання, забави, гри, і північ – себто спання. На другий день то само, що вчора, передвчера, чи тиждень тому» [13].

У цій ситуації «Рада старшин» (вищий виборний орган полонених вояків УГА у Тухолі) намагалась урізноманітнити духовне життя мешканців табору, і головне – притягнути їх до участі у культурно-освітніх заходах. Зокрема, «Рада» подбала про налагодження занять зі стрільцтвом, організувавши для них у березні 1921 р. курс неписьменних. Але їх відвідуваність з огляду на непостійність складу слухачів, втечі та звільнення вчителів були низькою та нерегулярною.

Навесні 1921 р. польська влада продовжувала поступово звільняти полонених, так що на 6 квітня у Тухолі продовжували залишатись лише 77 старшин і 45 стрільців. Через «урлопованих» (звільнених) товаришів таборові інституції передавали грошові внески на національні цілі, зокрема у квітні 1921 р. у дар «Просвіті» було переправлено 6265 м.п., а загалом з початку року згадуваному товариству було передано понад 22 тис. м.п. [14].

«Рада старшин» намагалась розрадити таборян у найбільше християнське свято – Великдень. Хоча цього року на Великодні свята полонені «підмог вправді не дістали нізвідки»,

але завдяки асигнованим «Радою» коштам (на ці цілі було витрачено 21 тис. м.п.), таборяни мали можливість їх добре відсвяткувати. Ця сума утворилась за рахунок прибутків кантини «Рідна Корчма», які перераховувались до «фонду Самопомочи» та витрачались на різні гуманітарні потреби рішенням «Ради».

На ці кошти у розрахунок на 120 таборян було закуплено 300 яєць, близько 16 кг ковбаси, а також гірчицю, горілку і понад 100 літрів пива. Свято відбулось в одній із землянок та окремо у шпиталі. У свою чергу польська комедатура табору час від часу (здебільшого з нагоди державних свят) докладала зусиль для поліпшення харчування полонених, зокрема до обіднього супу тоді додавалось м'ясо, а ввечері таборяни отримували ще й оселедця.

Більше того, як йшлося у «Звіті Ради за час від 1 марта до 10 червня 1921 р.», завдяки надходженням до каси «Рідної Корчми» полонені мали можливість отримувати матеріальної допомоги і безповоротні позички (14966 м.п.). Загалом за цей період на просвітні цілі було витрачено 17177,11 м.п., на «підмоги» та «святочне» – 34801,20 м.п., на «народні і гуманітарні цілі» – 29803,50 м.п., у дар «Просвіті» – 22175 м.п., на фонд «Рідної Школи» – 19021,65 м.п., 30 к.ч., 1070 гривень, 300 карбованців і 1000 радянських рублів. У зв'язку зі значним збільшенням фондів «Самопомочі» навесні 1921 р. Рада на своєму засіданні від 4 липня 1921 р. навіть ухвалила рішення «давати більше довготривалих, згл[ядно] беззворотних позичок» [15].

Ці витрати, а також ведення культурно-освітньої роботи у Тухолі загалом, стало можливим завдяки діяльності «Рідної Корчми», ця таборова установа перетворилася на головне джерело грошових надходжень «Ради» старшин. Загалом же за 1921 р. чистий зиск, отриманий «Рідною Корчмою», становив 212557,91 м.п., а її торгівельний оборот досяг суми 5480449,71 м.п. [16]. До нормалізації становища полонених у 1921 р. спричинилося й те, що у цей час більшість старшин отримувала матеріальну допомогу від власних родин та організації УМСА, осередок якої діяв у Тухолі.

Навесні 1921 р. полонені були переведені із землянок до вкритих листовою бляхою бараків, це сприяло поліпшенню їх фізичного стану. Проте кількомісячний побут у землянках для декого з таборян дався взнаки – четар В. Щепанський, якого було звільнено ще 12 квітня 1921 р., залишався у таборовому шпиталю, а за чотири тижні пішов з життя (з діагнозом – запалення легенів). У червні

1921 р. у таборі також помер стрілець Гаврило Скопик.

Довший час у Тухолі продовжувала вестися хроніка табору, яка включала як «нотатки пережитих нами днів від 9.1.1921» (і до 8 березня 1921 р.) з додатками. Невідомий хроніст подає у своїх записах і «дещо з брудів життя тухольців» (хоча з такою його оцінкою деяких проявів приватного життя таборян важко погодитись – *авт.*). Він, зокрема, згадував про принаймні двох старшин УГА, які з самого початку свого перебування у таборі зголосились до праці у таборівій канцелярії.

Своєю окремою ухвалою «Рада» зайняла «неприхильне становище» щодо таких старшин і зажадала від них полишення праці у канцелярії, але останні не пристали на цю пропозицію. Слід відзначити, що значна частина полонених користалась з послуг цих старшин (вони, зокрема, провадили пошту, кантину, готували проекти наказів для полонених у таборі та ін.). Але «ці канцеляристи жили собі вигідніше і свобідніше, чим иньші», мали додатковий пайок і перепустки до міста, а також мешкали неподалік сестер Червоного Хреста, тому «мусіло між ними приходити до умопорозуміння союзів, а навіть уній» [17].

Зрештою, сталось так, що «польські каптали і фельдфебелі позавидували їм того щастя» та поскаржились на цих двох українців комендантові табору капітану Вендліковському, який видав цілком таємний наказ про заборону таких контактів. Щоправда, через машиністок канцелярії про нього дізнались всі таборяни, у т.ч. й «винуватці» його появи. Останні не зважили на цей наказ, та всупереч йому «пішли до кімнат сестер», після чого їх наступного дня було звільнено від роботи у канцелярії, а сестер вислано з Тухолі. Після цього один з українських «канцеляристів» «упився [...] та наговорив дурного польським старшинам». Внаслідок того, що всі старшини УГА відмовились зайняти місце звільнених у канцелярії, комендант табору переіменив своє добре ставлення до таборян, скасувавши всі перепустки для українців аби «взяти їх трохи в руки». Врешті решт це наблизило розв'язання табору, але процес звільнення бранців вимагав допомоги з боку полонених. Зрештою, після вибачень ад'ютанта табору перед загалом полонених старшин конфлікт було залагоджено [18].

Додаткове світло на непрості, а інколи й конфліктні стосунки між полоненими та жінками, які в обмеженій кількості також утримувались у Тухолі, проливає й лист російською мовою (від 17 серпня 1921 р.) «військовополо-

неної дружини лікаря» Ніни Воробйової, в якому вона поскаржилась на «професора Цеховського» (очевидно йдеться про голову «Ради старшин» поручника УГА Л. Цехівського). За її словами останній о другій годині ночі цієї доби наполегливо стукав у двері та шибку її кімнати та вимагав відкрити. Жінка не погоджувалась, що викликало у Цехівського лють і «крайню грубу нецензурну лайку». Відсунувши занавіску і побачивши «гостя» у вікно, Н. Воробйова зуміла його ідентифікувати (останнє її твердження викликає великі сумніви, бо зробити це у темряві було майже неможливо – *авт.*). Ця історія закінчилась тим, що сусіди Н. Воробйової відкрили двері своєї кімнати, після чого порушник її спокою швидко зник і вже більше не повертався [19]. Очевидно, що приймати на віру цю версію Н. Воробйової немає жодних підстав, бо її пізнім гостем міг виявитись будь-хто з мешканців табору (у т.ч. й хтось з полонених вояків-червоноармійців), але цей лист опосередковано засвідчує інтерес, який виявляти таборяни до протилежної статі.

Знаходився у полонених час і для жартів: мешканці одного з українських бараків надіслали великий пакунок четареві д-рові Томковиду, до якого поклали «порожніх ящиків, подерті підштанки з польським орлом, подертий плащ, цвікар (правильно – цвікер, пенсне – *авт.*) з дроту і паперу з надписом «Старість – не радість», і «Средство від сліпоты» (д-р Томковид погано бачив). Верхівкою цієї витівки став ще один пакунок, до якого було вкладено довгий (на три метри) шнурок з надписом «Перша поміч». Сміху додало те, що д-р Томковид розпаковував ці пакунки у присутності полонених, і не здогадався про справжніх винуватців цього жарту, поклавши всю вину за це на звільнених українських канцеляристів, які, мовляв, хотіли в такий спосіб йому помститись [20].

Нічого не змінилось у таборі для його мешканців й восени – як йшлося у «Звіті [Ради] за вересень і жовтень 1921» життя полонених УГА у Тухолі пропливало «непомітно без важніших подій серед однієї і тієї самої невольницької одноманітності в непривітній землянці». Кількість полонених зменшалась до 26 осіб, і «Рада» вже не виявляла у цьому часі майже жодної діяльності. Фактично у Тухолі продовжували функціонувати тільки три інституції полонених УГА – «Самопоміч», «Рідна Корчма» (про неї вже йшлося вище) і таборова бібліотека.

Тривале співіснування полонених галичан і

червоноармійців у таборовому просторі Тухолі сприяло встановленню неформальних контактів між ними. Вояки УГА намагались хоч чимось допомогти полоненим РСЧА та полегшити їх злиденну долю. Це було зокрема обумовлено тим, що червоноармійці виконували певні роботи для потреб вояцтва УГА. З огляду на це стає зрозумілим ухвала у листопаді 1921 р. «Радою» рішення про закупівлю «для шевців та кравців більшовиків за їх працю» 10-15 пачок тютюну та паперу для загортання цигарок [21].

Важливим засобом консолідації полонених було відзначення пам'ятних дат, так зокрема, 4 грудня 1921 р. спеціальний комітет полонених організував свято «Просвіти», до програми якого увійшли виступи хору, декламації віршів Т. Шевченка та вистава «Калнишевський у неволі» Б. Лепкого. Весь прибуток від влаштування концерту та вистави було передано у дарунок «Просвіті». Друга половина місяця пройшла у Тухолі під знаком підготовки до улаштування Різдвяних свят, для чого знов таки було створено «Святочний комітет». «Рада» передала для цього 10 тис. м.п., а також запропонувала скласти кожному старшині на цю ціль 100 м.п., крім тих, хто не мав такої суми [22] (у грудні 1921 р. у таборі залишалось лише 25 старшин і кілька підстаршин і стрільців). Ці останні мешканці табору були звільнені лише наприкінці наступного року.

Отже, попри всі обмеження таборового режиму окремим особам з числа полонених вдавалось додати «цивільного смаку» своєму життю у Тухолі завдяки додатковим пайкам, отриманню коштів від рідних і благодійних організацій. Декому з полонених таланило влаштуватися ще краще – в їх житті були присутні романтичні стосунки з жінками (медсестрами, які працювали у шпиталі). Хоча у даному аспекті йдеться лише про двох старшин, які працювали у канцелярії польської комендатури, проте таке їх становище прямо й опосередковано впливало на загальний моральний клімат решти полонених галичан, вносячи у нього зайві елементи напруги та нервозності.

Решта полонених УГА не мала і не могла мати таких життєвих «вигод» у Тухолі, тому значна частина їх приватного життя протікала у таборовій кантині «Рідна Корчма», яка стала справжньою розрадою для таборян-українців. Крім можливості придбання за помірними цінами продуктів харчування кантина надавала таборянам можливість затишно провести частину свого змученого довгим сидінням у таборі часу, дізнатись останні новини – комфор-

тно (наскільки це було можливо у таборових умовах) сидючи в облаштованому для відпочинку приміщенні за горнятком кави та стаканом чаю.

Завдяки роботі «Рідної Корчми» полонені мали можливість фінансово забезпечити проведення власних культурно-освітніх заходів, і зокрема організацію свят у таборі. Справа утім, що частина отриманого кантиною чистого прибутку рішенням «Ради» старшин передавався благодійній організації полонених українців «Самопоміч», яка спрямовувала їх на гуманітарні потреби. Вона, зокрема, надавала безповоротні та поворотні грошові допомоги всім потребуючим з числа полонених вояків УГА, закуповувала додаткові продукти для поліпшення харчування таборян, а також перераховувала визначені суми для підтримки українських освітніх фондів у Львові (за згодою на те загальнополонених галичан).

Свою просвітницьку функцію у таборі успішно виконувала бібліотека, в якій тривав постійний книжковий рух – постійно закуповувались нові книжки та передплачувались часописи, але водночас тривав процес передачі прочитаної літератури поза табір – для потреб українських педагогічних установ та організацій. У такий спосіб полонені українці долучались до розбудови національного життя у Краю (в Галичині), маніфестуючи свою національно-державницьку життєву позицію. І хоча кілька десятків полонених вояків УГА не могли суттєво впливати на перебіг процесів на західноукраїнських землях, їх приклад відданості національній справі є до сьогодні зразковим для українського громадянського суспільства.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

1. Вішка О. Табір полонених вояків УГА в Тухолі / О. Вішка // Сурмач. – Лондон, 1996. – Ч. 1-4 (126-130). – С. 34-36.
2. Вішка О. Останній шлях УГА: обставини перебування та культурно-просвітницька діяльність полонених старшин Української Галицької Армії в таборі Тухоля (Польща) у 1920-1922 рр. / О. Вішка, З. Карпус, І. Срібняк. – К.-Торунь, 1999. – 48 с.
3. Вішка О. Тухоля. Знахідка у Варшавській бібліотеці: Список полонених старшин УГА в таборі Тухоля (1920-1922) / О. Вішка, І. Срібняк // Вісник Київ. нац. ун-ту ім. Т. Шевченка. Серія «Історія». – К., 2016.
4. Срібняк І. Освітня гуртки полонених вояків-українців у польському таборі Тухоля в 1920-1921 рр. (за матеріалами ЦДАВО України) / І. Срібняк, А. Купцов // Український історичний збірник. – К., 2001. – С. 235-249.
5. Срібняк І. Табір полонених вояків УГА в Тухолі (1920-1923 рр.) / І. Срібняк, А. Купцов // Пам'ять століть. – К., 2003. – № 2. – С. 78-85.
6. Karpus Z. Obóz jeńców Nr 7 w Tucholi (1914-1921) / Z. Karpus // Studia i materiały do Historii wojskowości. – 1994. – T. XXXVI. – S. 138-148.
7. Rezmer W. Kronika Wołodymyra Ogonowskiego – źródło wiedzy o obozie jeńców Ukrainińskiej Halickiej Armii w Tucholi w 1920 r. / W. Rezmer // Матеріали третього міжнародного конгресу українців (Харків, 26-29 серпня 1996 р.). Історія. – Харків, 1996. – С. 48-55.

8. Tuchola. Obóz jeńców i internowanych 1914-1923 / Oprac. Z. Karpus, W. Rezmer. – Toruń, 1997. – Т. 1. – (Cz. 1). – LXXXVIII + 236 s.; Т. 1. – Cz. 2 (Choroby zakaźne i walka z nimi 1920-1922). – LXXIII + 158 s.; Tuchola, 2007. – Cz. III (Warunki życia jeńców i internowanych). – 148 s.
9. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (далі – ЦДАВО України), ф.3522, оп.1, спр.5, арк.25.
10. ЦДАВО України, ф.3522, оп.1, спр.2, арк.1.
11. ЦДАВО України, ф.3522, оп.1, спр.2, арк.1.
12. ЦДАВО України, ф.3522, оп.1, спр.2, арк.4.
13. ЦДАВО України, ф.3522, оп.1, спр.2, арк.2.
14. ЦДАВО України, ф.3522, оп.1, спр.2, арк.3-4.
15. ЦДАВО України, ф.3522, оп.1, спр.13, арк.3зв., 15.
16. ЦДАВО України, ф.3522, оп.1, спр.13, арк.25.
17. ЦДАВО України, ф.3522, оп.1, спр.2, арк.7.
18. ЦДАВО України, ф.3522, оп.1, спр.2, арк.7-7зв.
19. ЦДАВО України, ф.3522, оп.1, спр.5, арк.23.
20. ЦДАВО України, ф.3522, оп.1, спр.2, арк.8.
21. ЦДАВО України, ф.3522, оп.1, спр.3, арк.107.
22. ЦДАВО України, ф.3522, оп.1, спр.3, арк.90зв.

Срібняк Ігор «Високе і земне»: приватне життя полонених старшин УГА у таборі Тухоля (Польща) у 1921 р.

У статті проаналізовано окремі сторони таборового повсякдення полонених старшин УГА у таборі Тухоля (Польща), що становили частину їх приватного життя. Значною мірою воно зосереджувалось у таборовій кантині «Рідна Корчма», яка стала справжньою розрадою для таборян-українців, де можна було дізнатись про останні новини або просто відпочити. Завдяки присутності кантини – таборова «Самопоміч» мала можливість надавати грошові допомоги всім потребуючим з числа полонених вояків УГА, а також закуповувати додаткові продукти для поліпшення харчування таборян і підтримувати українські освітні фундації у Львові. Свою просвітницьку функцію у таборі успішно виконувала бібліотека, до якої постійно закуповувались нові книжки та передплачувались часописи.

Ключові слова: табір полонених, старшини Української Галицької Армії, повсякдення, Тухоля, вояцтво

Срібняк Ігорь «Возвышенное и земное»: приватная жизнь военнопленных офицеров УГА в лагере Тухоля (Польша) в 1921 г.

В статье проанализированы некоторые стороны лагерной повседневности военнопленных офицеров УГА в лагере Тухоля (Польша). В значительной степени она сосредотачивалась в лагерной кантине «Родная Корчма», которая стала настоящим местом для отдохновения узников лагеря, где можно было узнать последние новости или просто отдохнуть. Благодаря прибыльности кантины – лагерная «Самопомощь» имела возможность предоставлять денежную помощь всем нуждающимся из числа военнопленных воинов УГА, а также закупать дополнительные продукты для улучшения пищи узников лагеря и поддерживать украинские просветительские фонды во Львове. Свою просветительскую функцию в лагере успешно исполняла библиотека, для которой постоянно закупались новые книги и выписывались газеты.

Ключевые слова: лагерь военнопленных, офицеры Украинской Галицкой Армии, повседневность, Тухоля, воины

Sribnyak Ihor «High and earth»: private life prisoners officers in the camp Tuchola (Poland) in 1921

The article analyzes some manifestations privacy captive officers UGA in the camp Tuchola (Poland) in 1921 established that despite the limitations camp regime individuals from among the prisoners managed to add «civil taste» to life in Tuchola through additional rations, receiving funds from relatives and charities. Some of the prisoners lucky to get even better – in their present life romantic relationships with women (nurses working in hospitals). Although this aspect is only about two officers who worked in the office of the Polish commandant, but their situation is directly and indirectly affects the overall morale Galician's other prisoners, making it unnecessary elements of tension and nervousness.

The rest of the prisoners had UGA and could be of life «benefits» in Tuchola, so much of their private life was spent in the camp buffet «Mother Tavern» which was a real consolation for prisoners – Ukrainian. In addition to the acquisition reasonably priced food buffet provided prisoners opportunity to comfortably hold of his weary long sitting in camp in time, find out the latest news – comfortable (as far as possible in camp conditions) sitting in the equipped leisure room for a cup of coffee and glass of tea.

Thanks to the «Mother Taverns» prisoners were able to finance their own conduct cultural and educational activities, and in particular the organization of events at the camp. The fact that part of the net profit obtained buffet decision officers transferred prisoners Ukrainian charitable organization «Self», which referred them to the humanitarian needs. In particular, it gave irrevocable and rotary cash assistance to all needy from among the captured soldiers UGA, bought additional products to improve nutrition prisoners and listed the amount determined to support the Ukrainian educational foundations in Ukraine (by consent of the public prisoners Galicia).

His educational function successfully performed in the camp library, which lasted Book constant motion – always bought new books and magazines subscription, but at the same time, the process of transferring readings outside the camp – for the needs of Ukrainian educational institutions and organizations. In this way the prisoners were enlisted to build Ukrainian national life in the land (in Galicia) proclaimed its national-statist stance. Although several dozen captured soldiers UGA could significantly affect the progress of the Western lands, their example of commitment to the national cause is to present a model for Ukrainian civil society.

Keywords: prisoners, officers of the Ukrainian Galician Army, casual, Tuchola, soldiers

Рецензенти:

Димчик Рафал, доктор історії, ад'юнкт

Тробські Мацей, доктор габілітований, професор

Надійшла до редакції 15.04.2016 р.